

Verkorte titel: Effectiviteit van reboundvoorzieningen

Masterscriptie Orthopedagogiek: Child and Adolescent Studies 2011-2012

Effectiviteit van reboundvoorzieningen op psychosociale problemen: EQUIP nader bekeken.

Universiteit Leiden

Begeleider 1: Mw. B. Coşkun MSc
Ingrid Nagy-Hol
S.0842087

Voorwoord

De scriptie die nu voor u ligt heb ik geschreven ter afsluiting van mijn masteropleiding 'Child and Adolescent Studies' (orthopedagogiek) aan de universiteit Leiden.

Dat school veel invloed heeft op de ontwikkeling van een persoon kan ik, na een continu scholingstraject van inmiddels 23 jaar, beamen: vele uren worden door (kinderen en) jongeren doorgebracht in lokalen en in de boeken. Maar ook het sociale milieu waarin de jongere verkeert wordt grotendeels door de keuze van de school of opleiding bepaald. Het is dan ook van groot belang dat jongeren zich veilig kunnen voelen binnen het instituut 'school'. Zij moeten de ruimte hebben om zichzelf te kunnen ontplooien en daarbij zo min mogelijk hinder ondervinden. Opgroeien gaat echter niet altijd zonder slag of stoot. Het is dan ook daarom, dat de combinatie van onderwijs en gedragsproblemen mij zo aanspreekt.

Ondanks dat iedereen, en dus ook ik, een leven lang zal blijven leren, zal mijn officiële studietijd mede met het afronden van deze scriptie ten einde lopen. Hoewel vaak wordt gezegd dat scholieren en studenten een zorgeloos leventje leiden, weten zowel mijn omgeving als ik wel beter. Het is dan ook daarom dat ik allereerst mijn naaste familie: mijn ouders en mijn broer, alsook mijn man Bruno, graag op deze plaats wil bedanken. Zij hebben mij altijd weten te motiveren door te gaan, ook als ik het even niet meer zag zitten. Ook hebben zij altijd veel van mijn nukken geaccepteerd en goede resultaten met mij gevierd. Natuurlijk wil ik ook mijn scriptiebegeleidster Begüm Coşkun bedanken. Dankzij haar heb ik de mogelijkheid gekregen om dit onderzoek te kunnen doen en tot dit resultaat te kunnen komen. Zij heeft mij de vrijheid en het vertrouwen geboden om de dingen op mijn eigen manier aan te mogen pakken, zodat ik kon laten zien waar ik, na al die jaren scholing, toe in staat ben.

Rest mij niets anders dan u veel plezier te wensen met het lezen van deze scriptie!

Ingrid Nagy-Hol

Den Haag, September 2012

Inhoudsopgave

VOORWOORD	1
SAMENVATTING	3
METHODE	8
<i>Steekproef</i>	8
<i>Meetinstrumenten</i>	8
<i>Procedure</i>	11
RESULTATEN	13
<i>Datascreening onderzoek naar psychosociale problemen</i>	13
<i>Analyses onderzoek naar psychosociale problemen</i>	16
<i>Datascreening implementatieonderzoek</i>	18
<i>Analyses implementatieonderzoek</i>	19
DISCUSSIE	20
<i>Beperkingen</i>	23
<i>Vervolgonderzoek</i>	25
<i>Implicaties</i>	26
LITERATUURLIJST	28
BIJLAGE 1: VRAGENLIJST EQUIP TRAINERS.....	32
BIJLAGE 2: STERKE KANTEN EN MOEILIKHEDEN: VRAGENLIJST VOOR JONGEREN (SDQ-DUT).....	41
BIJLAGE 3: ZELFBEELDVragenlijst EN DEPRESSIESCHAAL UIT DE YSR.....	45

Samenvatting

Reboundvoorzieningen zijn opgericht om jongeren met gedragsproblemen een tweede kans te bieden. Gedragsbeïnvloedende interventies zoals EQUIP moeten daaraan bijdragen. Deze paper onderzoekt het effect van de implementatie van de programma-integriteit van EQUIP op psychosociale problemen bij reboundjongeren in Den Haag. Het onderzoek naar psychosociale problemen is uitgevoerd bij 50 jongeren van 3 rebounds in regio Den Haag, waarvan 18 van rebound 'A' (36%), 17 van rebound 'B' (34%) en 15 van Rebound 'C' (30% afkomstig). De gemiddelde leeftijd bedroeg bij de jongens 13,84 jaar ($SD = 1.151$) (74%) tegen de meisjes 13.83 jaar ($SD = .937$) (26%). Bij diverse rebounds zijn op diverse psychosociale gebieden significante verbeteringen aangetroffen. Op deze gebieden is sprake van een significante afname van probleemgedrag en een significante toename van positief gedrag. De Haagse rebounds lijken hiermee effectief te zijn. Verschil in implementatie bleek niet significant, meer onderzoek hiernaar wordt aanbevolen. Kleine steekproeven en onvoldoende betrouwbaarheid op enkele schalen bleken de grootste beperkingen bij dit onderzoek.

De adolescentie, ofwel de groei naar volwassenheid, is niet voor iedereen even gemakkelijk. En hoewel de adolescentiefase dan ook berucht is om het ontluiken van probleemgedrag, blijkt dit gelukkig meer uitzondering dan regel. Van alle jeugdigen vertoont slechts 15% ernstig probleemgedrag (Junger, Mesman & Meeus, 2003). Dit percentage is echter wel afhankelijk van de wijze en graad van ernst waarop gemeten wordt. Het nadeel is dat het probleemgedrag niet alleen de jeugdige zelf beïnvloed. De hele omgeving, waaronder het gezin, leeftijdsgenoten en school, komt er mee in aanraking. Daardoor is 15% juist weer een relatief hoog aantal: één op de zes adolescenten vertoont ernstig probleemgedrag. Het loslaten van het kind-zijn en het verworden van een volwassene vergt de nodige verandering en

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

aanpassing. Het denken, de cognitieve ontwikkeling, en het inzicht in zichzelf en anderen, de psychosociale ontwikkeling, spelen hierbij een belangrijke rol (Westenberg, 2008).

Naar cognitieve vertekeningen bij jongeren is echter al eerder onderzoek gedaan (Den Boon, 2008; Brugman & Bink, 2011; Nas, et al., 2005; Wassenaar, 2011), daarom richt dit onderzoek zich op een andere zijde van de ontwikkeling: de psychosociale ontwikkeling. De psychosociale ontwikkeling bestaat uit diverse aspecten, welke kunnen worden samengevat in de volgende vier punten: 1. het vermogen om de eigen impulsen en emoties te controleren, 2. de ontwikkeling van autonomie in relatie met ouders en leeftijdsgenoten, 3. De toenemende capaciteit tot inleven in een ander en begrip te hebben voor afwijkende standpunten, en 4. een toenemend gevoel van verantwoordelijkheid voor zichzelf en anderen (Westenberg, 2008). De problematieken die hierbij kunnen ontstaan, kunnen variëren in vorm, niveau, intensiteit en de mate waarin ze als problematisch worden ervaren (Feldman & Elliot, 1990; Petersen, Sarigiani & Kennedy, 1991). Zo uiten psychosociale problemen zich bijvoorbeeld in gedragsproblemen, problemen met hyperactiviteit/aandachttekort, emotionele problemen en problemen met leeftijdsgenoten. Een indeling die veel gebruikt wordt om psychosociale problematiek inhoudelijk te kunnen onderverdelen is de indeling in internaliserend en externaliserend probleemgedrag. Internaliserend probleemgedrag wordt gekenmerkt door naar binnen gekeerd gedrag, zoals angst, depressie, eenzaamheid en teruggetrokken gedrag (Junger, Mesman & Meeus, 2003). Externaliserend probleemgedrag is naar buiten gericht gedrag, waaronder agressie, crimineel en oppositioneel gedrag (Junger, Mesman & Meeus, 2003). Veel onderzoeken zijn gericht op óf internaliserend, óf externaliserend probleemgedrag waardoor het onduidelijk is hoe de twee vormen van probleemgedrag aan elkaar gerelateerd zijn. Binnen dit onderzoek zullen beide vormen van probleemgedrag aan bod komen.

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

Ieder jaar zijn er ongeveer 3300 leerlingen uit het voortgezet onderwijs die dusdanig lastig gedrag vertonen dat interne maatregelen en ondersteuning vanuit de school niet meer afdoende zijn (Nederlands Jeugdinstituut, 2012e). Deze leerlingen vertonen externaliserend probleemgedrag: persistent verbaal geweld tegen personeel, (dreigen met) fysiek geweld tegen medeleerlingen, persistent storend gedrag in de les, en (dreigen met) fysiek geweld tegen leerkrachten zijn hier voorbeelden van (Van Veen & Wienke, 2005), maar daar kan ook internaliserende problematiek onder schuil gaan. Bij het ernstig grensoverschrijdend gedrag is het risico op psychosociale problemen logisch te veronderstellen (Wassenaar, 2011). Door onderzoek te doen naar de psychosociale problemen van leerlingen die op grond van hun externaliserende problematieken zijn opgevallen, zijn beide vormen van problemen aan elkaar te verbinden wat een nieuwe invalshoek voor onderzoek mogelijk maakt. Dit onderzoek haakt daar op in.

Voor leerlingen die (tijdelijk) niet op school te handhaven zijn bestaat in Nederland sinds 2005 de reboundvoorziening om een veilig schoolklimaat, welke een voorwaarde is voor het kunnen bieden van kwalitatief goed onderwijs, te kunnen waarborgen (Van Veen & Wienke, 2005). Met de term rebound, ontleend aan de sportwereld, geeft men aan gebruik te maken van een tweede kans “om toch nog te kunnen scoren” (Centrum voor School en Veiligheid, 2012). De school wordt op deze manier ontlast en de leerling krijgt een nieuwe, maar niet-vrijblijvende, kans om te bewijzen dat hij of zij binnen het reguliere onderwijs aan zijn of haar toekomst kan en wil werken (Nederlands Jeugdinstituut, 2012a). Op de reboundvoorziening wordt door middel van maatwerk, een niet-vrijblijvend en gefaseerd programma onder schooltijd voor de individuele leerling samengesteld. Dit programma bestaat uit drie onderdelen: onderwijs, gedragsbeïnvloeding en overige activiteiten, zoals sport of theater (Nederlands Jeugdinstituut, 2012d). Het doel is om zo snel mogelijk weer verder te kunnen met de schoolloopbaan binnen het regulier voortgezet onderwijs. De eigen

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

school blijft daarbij verantwoordelijk voor de leerling (Nederlands Jeugdinstituut, 2012c).

Deze scriptie is gericht op het programmaonderdeel gedragsbeïnvloeding binnen de rebound.

Een voorbeeld van een gedragsbeïnvloedende interventie die binnen de reboundsetting wordt toegepast is EQUIP. EQUIP is in de Verenigde Staten ontwikkeld door Gibbs et al. (1995). Vanwege het succes van het programma in de Verenigde Staten, is het programma ook naar Nederland gehaald. Het EQUIP-programma is voor het eerst toegepast door de justitiële jeugdinstichting Teylingereind (Blok, 2008). EQUIP is een therapeutisch programma dat groepsmatig wordt ingezet. Het is bestemd voor antisociale en/of delinquente jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar. Doel is het doorbreken van egocentrisme en daarbij sociale- en cognitieve vaardigheden, moreel denken en verantwoordelijkheid voor het eigen handelen aan te leren (EQUIP Nederland, 2012). In totaal bestaat het programma uit 36 bijeenkomsten van één uur, welke drie tot vijf keer per week gehouden dienen te worden (Elling, 2009). Deze bijeenkomsten beslaan diverse thema's. Dit zijn: de 'wederzijdse hulpbijeenkomsten', waarin de jeugdigen leren verantwoordelijkheid te dragen voor hun eigen handelen, de 'omgaan met kwaadheidbijeenkomsten', de 'sociale vaardigheden bijeenkomsten' en de bijeenkomsten met betrekking tot 'morele besluitvorming' (Elling, 2009).

Succesvolle interventies moeten aansluiten op de mogelijkheden van de jongere, zijn zo concreet mogelijk geformuleerd en zijn gericht op de toekomst (Nederlands Jeugdinstituut, 2012b). Om de kwaliteit van het EQUIP-programma te waarborgen zijn er een licentiecontract, kwaliteitscriteria, een auditsysteem en handvesten voor trainers beschikbaar (Elling, 2009). Hierbij spelen twee dingen, te weten: de programma-integriteit (hoe nauw wordt de handleiding opgevolgd) en de implementatie (op welke wijze wordt dit doorgevoerd in de praktijk). Uit eerder onderzoek blijkt dat hier nogal eens verschil in kan zitten. Zo blijkt uit een onderzoek naar cognitieve gedragstherapieën tegen recidive van jeugdige delinquenten de effectiviteit met name afhankelijk van de kwaliteit van de uitvoering van de interventie

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

(Landenberger en Lipsey, 2005). Naar aanleiding van verschillen in effectiviteit van het EQUIP-programma tussen de Verenigde Staten en Nederland is er dan ook onderzoek gedaan naar het verschil tussen de implementatie van de programma-integriteit van EQUIP in de Verenigde Staten en Nederland (Blok, 2008; Den Boon, 2008). Hierin bleken grote verschillen te bestaan. Zo zijn niet alle criteria die in de Amerikaanse handleiding staan opgenomen in de Nederlandse versie. Ook is er verschil in de volgorde en inhoud van de probleemsituaties en zijn er in Nederland drie onderdelen, ten opzichte van de vier fasen in de Verenigde Staten (Blok, 2008). EQUIP laat echter wel positieve resultaten binnen de Nederlandse setting zien (Elling, 2008; Nas, et al., 2005). In Nederland behoren de EQUIP-uitvoerenden zich te houden aan de Nederlandse handleiding (Blok, 2008). Interessant is nu te weten of er ook verschil in effect is tussen de verschillende rebounds in Nederland of, meer specifiek, in Den Haag. De hypothese is dat de implementatie niet op iedere rebound hetzelfde wordt doorgevoerd en dat dit effecten zal hebben op de effectiviteit van EQUIP. Daardoor is de vraagstelling die centraal staat in dit onderzoek: *“Heeft de implementatie van de programma-integriteit van EQUIP invloed op psychosociale problemen bij reboundjongeren in Den Haag?”*. Ter ondersteuning van de beantwoording van deze vraagstelling zijn de volgende deelvragen opgesteld: *“Is er een verschil tussen de Haagse rebounds op gebied van afname van psychosociale problemen”* en *“Is er een verschil in implementatie van de programma-integriteit tussen de Haagse rebounds?”*.

Het belang van dit onderzoek zit in het feit dat er steeds meer beroep wordt gedaan op gespecialiseerde zorgvoorzieningen binnen het onderwijs (Van der Steenhoven & Van Veen, 2012). Voor zowel de jongere zelf, als zijn of haar omgeving en de samenleving in het algemeen is het van belang dat toegepaste interventies effectief en efficiënt zijn. Mede met het oog op voorgestelde bezuinigingen in het onderwijs en de zorg (Rijksoverheid, 2012) is het van belang problemen concreet aan te kunnen pakken om zo de draaglast van de maatschappij

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

te doen afnemen: jongeren met gedragsproblemen kosten de maatschappij veel tijd en geld vanwege bijvoorbeeld vernielingen van openbaar of particulier bezit, maar ook de hulp die deze jongeren wordt geboden kost geld. Door effectieve en efficiënte interventies in te zetten snijdt het mes aan twee kanten: de jongere wordt geholpen met zijn of haar (gedrags)problemen en daarmee neemt ook de schade aan de maatschappij af.

Methode

Steekproef

De steekproef voor dit onderzoek bestaat uit 50 leerlingen van 3 rebounds in regio Den Haag. Hiervan kwamen er 18 leerlingen van de rebound 'A' (36%), 17 van de rebound 'B' (34%) en 15 van de rebound 'C' (30%). In totaal hebben 38 jongens (74%) en 12 meisjes (26%) meegewerkt aan dit onderzoek, waarvan van iedere rebound 4 meisjes. De leeftijd van de jongens liep uiteen van 12 tot en met 16 jaar, met een gemiddelde leeftijd van 13.84 jaar ($SD = 1.151$). De leeftijd van de meisjes varieerde van 13 tot en met 16 jaar, met een gemiddelde leeftijd van 13.83 jaar ($SD = .937$). Slechts 7 leerlingen (14%) volgden onderwijs op HAVO, Atheneum of Gymnasium niveau. De overige 43 leerlingen volgden onderwijs aan het VMBO (86%).

Voor het onderzoek naar de implementatie van EQUIP binnen de Haagse rebounds is gebruik gemaakt van een steekproef van 6 personen; 2 mannen (33.33%) en 4 vrouwen (66.67%). Hiervan is 1 persoon, mannelijk, niet door EQUIP gecertificeerd. De overige 5 personen zijn in het bezit van de certificering "uitvoerder EQUIP (a)". Alle proefpersonen zijn slechts bij 1 instelling werkzaam met EQUIP.

Meetinstrumenten

Allereerst is met een basisvragenlijst achtergrondinformatie over de leerlingen verkregen. Hierin werd onder andere gevraagd naar geslacht, leeftijd, type onderwijs en de

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

etnische achtergrond van de leerling. Ook de SES van het gezin kwam hierin aan bod. Om de psychosociale problemen te kunnen meten is gebruik gemaakt van de ‘Sterke Kanten en Moeilijkheden: Vragenlijst voor Jongeren (SDQ-Dut)’. Dit is een Nederlandse vertaling van de Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ) van Goodman, Meltzer en Bailey (1998). Tevens is gebruik gemaakt van een vragenlijst over het zelfbeeld, de Nederlandse vertaling van de ‘Self-Esteem Scale’ van Rosenberg (1965) en de naar het Nederlands vertaalde ‘Depressieschaal’ uit het ‘Youth Self Report’ van Achenbach (1991). Van alle vragenlijsten is zowel een voormeting - afgenomen bij aanvang van plaatsing binnen een rebound- als een nameting -afgenomen in de week voor vertrek van de rebound- gedaan. Bij de EQUIP-trainers is een zelfontwikkelde vragenlijst afgenomen, de ‘Vragenlijst voor EQUIP-trainers’. De betrouwbaarheid van de schalen is bepaald door de Cronbach’s alpha coëfficiënten te berekenen.

De “Sterke Kanten en Moeilijkheden: Vragenlijst voor Jongeren”, vanaf hier SDQ genoemd, is een vragenlijst die de adolescent (in deze versie tussen de 11 en 17 jaar oud) zelf invult. Deze vragenlijst bestaat uit 25 stellingen die kunnen worden beantwoord op een driepunts Likertschaal met als keuzemogelijkheden “niet waar”, “een beetje waar” en “zeker waar”. Voorbeelden van stellingen zijn “Ik word er vaak van beschuldigd dat ik lieg of bedrieg” of “Ik ben snel afgeleid, ik vind het moeilijk om me te concentreren”. Binnen de SDQ wordt gebruik gemaakt van 5 schalen. De betrouwbaarheid van deze schalen is als volgt (voormeting, nameting): ‘emotionele problemen’ ($\alpha = .72$ en $\alpha = .42$), ‘gedragsproblemen’ ($\alpha = .62$ en $\alpha = .44$), ‘hyperactiviteit/aandachttekort’ ($\alpha = .58$ en $\alpha = .78$), ‘problemen met leeftijdsgenoten’ ($\alpha = .21$ en $\alpha = .28$) en ‘prosociaal gedrag’ ($\alpha = .56$ en $\alpha = .72$). Er bestaan empirische bewijzen dat de schalen ‘hyperactiviteit/aandachttekort’ en ‘gedragsproblemen’ kunnen worden samengenomen als schaal voor externaliserende problemen en ‘emotionele problemen’ en ‘problemen met leeftijdsgenoten’ als schaal voor internaliserende problemen

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

(Goodman, Lamping & Ploubidis, 2010). Omdat de schaal ‘problemen met leeftijdsgenoten’ niet voldoende betrouwbaar is gebleken, zal voor de schaal internaliserende problemen enkel de schaal ‘emotionele problemen’ worden gebruikt. In dit onderzoek leidt dat tot de volgende betrouwbaarheidscoëfficiënten (voormeting, nameting): externaliserend ($\alpha = .72$ en $\alpha = .76$) en internaliserend ($\alpha = .72$ en $\alpha = .42$). De vijfde schaal, ‘prosociaal gedrag’, blijft daarnaast een losse schaal.

De ‘Zelfbeeldvragenlijst’ van Rosenberg (1965) bestaat uit 10 stellingen die de adolescent zelfstandig beantwoordt met behulp van een vijfpunts Likertschaal (“helemaal mee oneens”, “een beetje mee oneens”, “weet niet”, “een beetje mee eens” en “helemaal mee eens”). Voorbeelden van stellingen zijn: “Ik denk dat ik niet veel heb om trots op te zijn” of “Ik vind dat ik als persoon de moeite waard ben”. De betrouwbaarheidscoëfficiënten voor deze vragenlijst zijn $\alpha = .83$ en $\alpha = .88$ voor respectievelijk de voormeting en de nameting. Daarmee is deze vragenlijst zeer betrouwbaar gebleken.

De naar het Nederlands vertaalde ‘Depressieschaal’ uit het ‘Youth Self Report’ van Achenbach (1991) bestaat uit 5 stellingen die wederom beantwoordt kunnen worden met behulp van een vijfpunts Likertschaal (“helemaal mee oneens”, “een beetje mee oneens”, “weet niet”, “een beetje mee eens” en “helemaal mee eens”). Een voorbeeldstelling uit deze vragenlijst is “Ik maak me vaak zorgen”. Deze vragenlijst is betrouwbaar gebleken met betrouwbaarheidscoëfficiënten van $\alpha = .81$ en $\alpha = .77$ bij respectievelijk de voormeting en nameting.

Daarnaast is gebruik gemaakt van de zelfontwikkelde ‘Vragenlijst voor EQUIP-trainers’. Deze vragenlijst heeft als meetpretentie het meten van de implementatie van EQUIP binnen de reboundinstellingen. In de vragenlijst wordt gebruik gemaakt van een vijfpunts Likertschaal, waarbij geldt: 1=“helemaal mee oneens”, 2= “een beetje mee oneens”, 3=“neutraal”, 4=“een beetje mee eens” en 5=“helemaal mee eens”. Ook is er ook nog de

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

keuzemogelijkheid “ik weet het niet”. De vragenlijst valt onder te verdelen in 5 schalen, te weten: ‘algemene voorwaarden’, ‘voorwaarden met betrekking tot EQUIP groep’, ‘voorwaarden met betrekking tot voorbereiding bijeenkomsten’, ‘voorwaarden met betrekking tot bijeenkomsten’ en ‘voorwaarden met betrekking tot overdracht en verslaglegging’. Dit resulteerde in een hoge betrouwbaarheidswaarde met 4 uit 5 intern consistente schalen. De Cronbach’s alpha coëfficiënten voor de verschillende schalen zijn respectievelijk $\alpha = .82$, $\alpha = .92$, $\alpha = .91$, $\alpha = .82$ en $\alpha = .37$.

Procedure

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van leerlingen van drie reboundvoorzieningen in regio Den Haag. Deze leerlingen werden bereikt door aan deze reboundvoorzieningen telefonisch toestemming en medewerking te vragen voor dit onderzoek. Na instemming vanuit de rebound werd aan de leerlingen zelf om toestemming en medewerking gevraagd. De afname van de vragenlijsten vond plaats in het schooljaar 2011-2012. Er wordt gebruik gemaakt van een vragenlijst waarin wordt gevraagd naar achtergrondgegevens, de SDQ, de zelfbeeldvragenlijst en een depressievragenlijst. De voormeting vond plaats bij plaatsing van de leerling op de rebound. Wanneer bekend was wanneer een leerling de rebound zou gaan verlaten, werd er een afspraak gemaakt om de nameting af te nemen. Deze afname vond plaats, vlak voordat de leerling weer uitstroomde. Hierbij werden dezelfde vragen nogmaals gesteld, met uitzondering van de basisgegevens. Afname van de vragenlijsten duurde ongeveer een half uur. De vragenlijsten werden niet volledig anoniem ingevuld in verband met het kunnen koppelen van de voor- en nameting. De anonimiteit van de leerlingen zal echter binnen en buiten het onderzoek worden gewaarborgd.

Ook is er voor dit onderzoek een internetenquête samengesteld om onderzoek te kunnen doen naar de implementatie van EQUIP binnen de diverse rebounds. Hierbij is

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

gebruik gemaakt van een zelfontwikkelde vragenlijst, welke onder de EQUIP trainers is afgenomen. Aan de hand van de kwaliteitscriteria, zoals opgesteld door EQUIP Nederland, is een vragenlijst samengesteld over de implementatie van EQUIP binnen de reboundinstellingen: de 'vragenlijst voor EQUIP-trainers'. De kwaliteitscriteria zijn opgesteld om de programma-integriteit zoveel mogelijk te waarborgen (EQUIP, 2009). Uit de kwaliteitscriteria ontstonden zes factoren, te weten: factor 1: Algemene voorwaarden, factor 2: Voorwaarden met betrekking tot trainers, factor 3: Voorwaarden met betrekking tot EQUIP groep, factor 4: Voorwaarden met betrekking tot voorbereiding bijeenkomsten, factor 5: Voorwaarden met betrekking tot bijeenkomsten, factor 6: Voorwaarden met betrekking tot overdracht en verslaglegging. Allereerst is er een pilotstudie uitgevoerd om de betrouwbaarheid van de vragenlijst te onderzoeken. Middels de projectleider landelijk ondersteuningsprogramma reboundvoorzieningen van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) is de pilotversie van deze vragenlijst naar 83 reboundvoorzieningen in Nederland gestuurd. De Haagse rebounds werden hierin niet meegenomen. Diverse medewerkers van verschillende rebounds hebben aan de pilotstudie meegewerkt. In totaal hebben 18 medewerkers de vragenlijst ingevuld, waarvan 8 respondenten volledig. Daar waar er is gekozen voor de antwoordoptie 'weet ik niet' zijn de antwoorden vervangen door de gemiddelde score van het betreffende item. Vervolgens is over de ingevulde enquêtes een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd. Hieruit bleek factor 2 niet betrouwbaar. Deze is dan ook verwijderd in de uiteindelijke enquête. Eén vraag uit factor 2 is verplaatst naar factor 1. Tevens bleken een aantal items niet voldoende betrouwbaar. Deze zijn geherformuleerd (3 items) of verwijderd (1 item). Uiteindelijk liep de betrouwbaarheid (Cronbach's alpha) van de factoren van $\alpha = .29$ tot $\alpha = .81$. De gemiddelde interne betrouwbaarheid was $\alpha = .57$. Een factoranalyse is niet uitgevoerd, omdat een steekproef van 8 respondenten daarvoor te klein is. De definitieve enquête is vervolgens in juni 2012 naar de drie Haagse reboundvoorzieningen gestuurd. De

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

enquête kon anoniem worden ingevuld, maar iedere respondent heeft zijn of haar naam ingevuld. Uiteraard zal ook hier anonimiteit rondom het onderzoek worden gewaarborgd. Na afronding van het onderzoek zullen de resultaten worden gedeeld met de Haagse rebounds en de projectleider landelijk ondersteuningsprogramma reboundvoorzieningen van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI).

Resultaten

Datascreening onderzoek naar psychosociale problemen

Het datarapport van de verdeling van de data van de voormeting bij het onderzoek naar psychosociale problemen staat in tabel 1. De verdeling van de data van de nameting van dit onderzoek staat in tabel 2. In beide tabellen worden de steekproefgrootte (N), de gemiddelden (M), de standaarddeviaties (SD), de verdelingen ($Z_{\text{scheefheid}}$, $Z_{\text{gepiektheid}}$ en de Shapiro-Wilk) en de extreme uitbijters en missende waarden beschreven. In plaats van de Kolmogorov-Smirnov-toets is gekozen voor de Shapiro-Wilk-toets in verband met de kleine steekproeven. In verband met de te lage betrouwbaarheid van de schaal ‘problemen met leeftijdgenoten’ wordt deze schaal niet meegenomen in de analyses. Deze staat dan ook niet in de tabel vermeld. Uit de datarapporten valt op te merken dat niet alle variabelen voldoende normaal verdeeld zijn. Ook is er één keer sprake van een extreme uitbijter (nameting, schaal: ‘Hyperactiviteit / aandachttekort’, locatie A). Hierbij is de bewuste keuze gemaakt om deze niet te verwijderen. De steekproef bestaat uit jongeren die op een rebound zijn geplaatst vanwege hun aanwezige problemen. Ondanks dat uitbijters de resultaten zouden kunnen beïnvloeden, bieden deze extreme waarden ook bruikbare informatie over de ervaren problematieken van deze jongeren. Wel zullen voor de zekerheid de analyses zowel met, als zonder deze uitbijter worden uitgevoerd om te controleren of de invloed niet te groot is.

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

Omdat niet alle variabelen normaal verdeeld zijn en er ook sprake is van kleine steekproeven, is er voor de analyses gekozen voor het gebruik van non-parametrische toetsen.

Tabel 1

Datarapport onderzoek naar psychosociale problemen: voormeting

Variabelen	Rebound-locatie	N	M	SD	Z _{scheefheid}	Z _{gepiektheid}	Shapiro-Wilk	Extreme uitbijters	Missende waarden
Externaliserende problemen	Totaal	50	1.94	.36	.07	-1.48	.148	0	1 (2.0%)
	A	18	2.06	.35	-.38	-.92	.783	0	0 (.0%)
	B	17	1.88	.34	-1.77	-.70	.645	0	1 (5.9%)
	C	15	1.88	.37	.84	-.86	.205	0	0 (.0%)
Internaliserende problemen	Totaal	50	1.44	.42	2.27	-.06	.000	0	0 (.0%)
	A	18	1.58	.38	.45	-.15	.552	0	0 (.0%)
	B	17	1.29	.37	3.38	3.60	.001	0	0 (.0%)
	C	15	1.45	.48	1.65	0.04	.017	0	0 (.0%)
Gedragsproblemen	Totaal	50	1.74	.42	.62	-1.46	.000	0	1 (2.0%)
	A	18	1.87	.43	.44	-1.44	.049	0	0 (.0%)
	B	17	1.69	.41	-.93	-1.03	.057	0	1 (5.9%)
	C	15	1.64	.39	1.68	-.14	.016	0	0 (.0%)
Hyperactiviteit/aandachttekort	Totaal	50	2.15	.42	-.70	-1.50	.014	0	0 (.0%)
	A	18	2.26	.43	-.91	-.68	.140	0	0 (.0%)
	B	17	2.07	.40	.15	-.45	.518	0	0 (.0%)
	C	15	2.12	.42	-.79	-1.21	.049	0	0 (.0%)
Prosociaal gedrag	Totaal	50	2.46	.33	-.68	-.99	.027	0	1 (2.0%)
	A	18	2.36	.34	.45	-.82	.921	0	1 (5.6%)
	B	17	2.54	.34	-.96	-.06	.209	0	0 (.0%)
	C	15	2.49	.30	-.88	.69	.431	0	0 (.0%)
Zelfbeeld	Totaal	50	4.00	.70	-.94	-.77	.112	0	6 (12.0%)
	A	18	3.69	.71	-.58	-.48	.718	0	2 (11.1%)
	B	17	4.24	.62	-.66	-.60	.298	0	3 (17.6%)
	C	15	4.11	.66	-.13	-1.15	.311	0	1 (6.7%)
Depressie	Totaal	50	4.12	.90	-1.77	-1.53	.000	0	1 (2.0%)
	A	18	4.01	.99	-.90	-1.22	.163	0	0 (.0%)
	B	17	4.38	.88	-1.98	.26	.000	0	1 (5.9%)
	C	15	3.99	.80	-.75	-.67	.221	0	0 (.0%)

Noot: $Z_{\text{Scheefheid}} = \text{Scheefheid/standaard error}$

$Z_{\text{Gepiektheid}} = \text{gepiektheid/standaard error}$

De mogelijke waarden liepen voor alle schalen van 1 tot een maximum van 3, met uitzondering van de schalen ‘zelfbeeld’ en ‘depressie’. Deze twee schalen hebben mogelijke waarden lopend van 1 tot een maximum van 5. Bij de schalen internaliserende problemen, externaliserende problemen, emotionele problemen, problemen met leeftijdsgenoten, gedragsproblemen en hyperactiviteit/aandachttekort betekent een hoger gemiddelde dan ook meer (en/of ernstigere) problematieken. Een hoger gemiddelde op de schalen sociaal

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

gedrag, depressie en zelfbeeld geeft juist minder problemen aan. Opvallend is dat bij de voormeting op nagenoeg alle variabelen een gemiddelde gevonden wordt dat hoger ligt dan het gemiddelde van de desbetreffende schaal. Dit geeft aan dat de jongeren wel problemen ervaren, hoewel zij op de gebieden prosociaal gedrag, zelfbeeld en depressie weinig tot bijna geen problemen ervaren.

Tabel 2

Datarapport onderzoek naar psychosociale problemen: nameting

Variabelen	Rebound-locatie	N	M	SD	Z _{scheefheid}	Z _{gepiektheid}	Shapiro-Wilk	Extreme uitbijters	Missende waarden
Externaliserende problemen	Totaal	50	1.78	.35	-.80	-.14	.666	0	7 (14%)
	A	18	1.91	.23	-.98	-.68	.138	0	1 (5.6%)
	B	17	1.75	.40	.36	.06	.967	0	2 (11.8%)
	C	15	1.61	.38	0.04	-.14	.699	0	4 (26,7%)
Internaliserende problemen	Totaal	50	1.37	.30	1.87	.02	.001	0	3 (6.0%)
	A	18	1.49	.25	.08	-.02	.457	0	0 (.0%)
	B	17	1.14	.18	2.30	1.52	.002	0	3 (17.6%)
	C	15	1.43	.35	1.30	.26	.144	0	0 (.0%)
Gedragsproblemen	Totaal	50	1.61	.36	.30	-1.21	.042	0	6 (12.0%)
	A	18	1.74	.31	-.68	-.62	.233	0	0 (.0%)
	B	17	1.56	.37	.85	-.64	.266	0	2 (11.8%)
	C	15	1.47	.27	.09	.38	.310	0	4 (26,7%)
Hyperactiviteit/aandachttekort	Totaal	50	1.96	.48	-.41	-.47	.249	0	2 (4.0%)
	A	18	2.11	.39	.27	.91	.382	0	1 (5.6%)
	B	17	1.95	.50	.06	.01	.617	0	1 (5.9%)
	C	15	1.81	.53	-.05	-1.06	.275	0	0 (.0%)
Prosociaal gedrag	Totaal	50	2.55	.39	-.75	-2.10	.000	0	0 (.0%)
	A	18	2.41	.38	.08	-.02	.136	0	0 (.0%)
	B	17	2.61	.41	-1.07	-1.28	.002	0	0 (.0%)
	C	15	2.65	.37	-.120	-.65	.013	0	0 (.0%)
Zelfbeeld	Totaal	50	4.03	.85	-2.42	-.07	.002	0	4 (8.0%)
	A	18	3.80	.86	.85	-.85	.236	0	2 (11.1%)
	B	17	4.16	.99	-2.28	.73	.006	0	1 (5.9%)
	C	15	4.14	.66	-1.12	.95	.266	0	1 (6.7%)
Depressie	Totaal	50	3.98	.85	-.47	-2.04	.000	0	4 (8.0%)
	A	18	3.93	.89	-.07	-.128	.050	0	2 (11.1%)
	B	17	4.04	.98	-.65	-1.62	.004	0	0 (.0%)
	C	N	3.97	.68	.09	-.94	.258	0	2 (13.3%)

Noot: $Z_{\text{Scheefheid}} = \text{Scheefheid/standaard error}$

$Z_{\text{Gepiektheid}} = \text{gepiektheid/standaard error}$

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

Analyses onderzoek naar psychosociale problemen

Allereerst is onderzocht in hoeverre de psychosociale problemen van jongeren op de verschillende Haagse rebounds zijn veranderd na het doorlopen van het reboundtraject en het EQUIP-programma. Hiertoe is gebruik gemaakt van de non-parametrische Wilcoxon signed-ranks toets. Er is onderzoek gedaan op het gebied van emotionele problemen, gedragsproblemen, problemen met hyperactiviteit / aandachttekort, prosociaal gedrag, zelfbeeld en depressie. Daarnaast zijn enkele variabelen samengenomen externaliserende problemen (gedragsproblemen, hyperactiviteit / aandachttekort) te kunnen beschrijven. Een volledig overzicht van de resultaten van de verschillende variabelen wordt in tabel 3 weergegeven.

Tabel 3

Resultaten: verschil in psychosociale problemen na het volgen van een reboundtraject

Variabelen	Rebound	N	N Verbetering	N Achteruitgang	N Gelijk	Z	p
Externaliserende problemen	Totaal	42	27	11	4	-3.100	.002*
	A	17	10	6	1	-1.296	.195
	B	14	10	3	1	-2.046	.041*
	C	11	7	2	2	-2.320	.020*
Internaliserende problemen	Totaal	47	21	13	13	-1.017	.309
	A	18	8	5	5	-.740	.459
	B	14	6	3	5	-.749	.454
	C	15	7	5	3	-.356	.722
Gedragsproblemen	Totaal	43	21	15	7	-2.044	.041*
	A	18	8	7	3	-1.090	.276
	B	14	7	4	3	-.998	.318
	C	11	6	4	1	-1.623	.105
Hyperactiviteit/ Aandachttekort	Totaal	48	27	12	9	-3.036	.002*
	A	17	9	6	2	-1.128	.259
	B	16	9	6	1	-1.391	.164
	C	15	9	0	6	-2.680	.007*
Prosociaal gedrag	Totaal	49	23	13	13	-2.031	.042*
	A	17	8	3	6	-1.208	.227
	B	17	7	5	5	-.894	.371
	C	15	8	5	2	-1.460	.144
Zelfbeeld	Totaal	41	28	10	3	-2.441	.015*
	A	14	11	3	0	-1.827	.068
	B	14	13	3	1	-2.072	.038*
	C	13	7	4	2	-.312	.755
Depressie	Totaal	45	14	18	13	-.929	.353
	A	16	6	5	5	-.089	.929
	B	16	4	7	5	-1.433	.152
	C	13	5	5	3	-.051	.959

* $p < 0.05$.

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

Bij alle variabelen is een positieve wending waarneembaar, echter zijn niet alle verschillen significant. Er zijn significante resultaten gevonden bij de variabelen 'externaliserende problemen', 'gedragsproblemen', 'hyperactiviteit / aandachttekort', 'prosociaal gedrag' en 'zelfbeeld'. Dit houdt in dat er op deze gebieden sprake is van een significante afname van probleemgedrag of een significante toename van positief gedrag. Er werden geen significante resultaten gevonden op het gebied van 'internaliserende problemen' en 'depressie'. Er was geen sprake van extreme uitbijters.

Op het gebied van externaliserende problemen is er een significant verschil meetbaar wanneer over de totale populatie van alle rebounds samen gekeken wordt ($Z = -3.100, p = .002$). Ook de locaties 'B' en 'C' tonen beide significante verschillen, respectievelijk $Z = -2.046, p = .041$ en $Z = -2.320, p = .020$. De resultaten van locatie 'A' tonen geen significant verschil aan. Met gemiddeldes van $M = 1.78$, $M = 1.91$ en $M = 1.75$ op een schaal van 1 tot 3 voor respectievelijk alle locaties samen, locatie 'A' en locatie 'B', lijken de jongeren ondanks de significante verbetering nog steeds af en toe externaliserende problemen te hebben. De locaties 'B' en 'C' behalen daarmee op dit gebied significant betere resultaten dan de locatie 'A'. Ook op het gebied van gedragsproblemen is er een significant verschil meetbaar wanneer over de totale populatie van alle rebounds samen gekeken wordt ($Z = -2.044, p = .041$). Met een gemiddelde $M = 1.61$ is ook hier nog weinig sprake van gedragsproblemen ten tijde van de nameting. De verschillende locaties afzonderlijk tonen echter geen significante verbeteringen aan. Wat betreft 'hyperactiviteit / aandachttekort' is er een significante verbetering aangetoond bij alle locaties tezamen ($Z = -.3036, p = .002$) en de locatie 'C' afzonderlijk ($Z = -.2.680, p = .007$). Het totale gemiddelde $M = 1.96$ geeft aan dat hyperactiviteit en/of aandachttekort nog steeds af en toe problemen opleveren. Ook voor de variabele 'prosociaal gedrag' is een significante verbetering zichtbaar wanneer wordt gekeken naar het totaal van alle rebounds ($Z = -2.031, p = .042$). Het totale gemiddelde $M = 2.55$ toont

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

hierbij een zeer positief beeld ten tijde van de nameting. De verschillende locaties afzonderlijk tonen echter geen significante verbeteringen aan. De laatste variabele waarop een significante verbetering is aangetoond is 'zelfbeeld' ($Z = -2.441, p = .015$). Dit resultaat is significant wanneer wordt gekeken over de totale populatie van de diverse rebounds ($M = 4.03$), maar ook voor de locatie 'B' afzonderlijk ($Z = -2.072, p = .038$) met een gemiddelde $M = 4.16$. De hoge gemiddeldes tonen een, over het algemeen genomen, zeer goed zelfbeeld aan.

Datascreening implementatieonderzoek

De verdeling van de data van de resultaten van het implementatieonderzoek staat in tabel 4. In de tabel worden de steekproefgrootte (N), de gemiddelden (M), de standaarddeviaties (SD), de extreme uitbijters en missende waarden beschreven. Bij de locatie 'B' waren slechts de gegevens van één respondent beschikbaar. Hierdoor is er geen sprake van standaarddeviaties. Vanwege de zeer lage betrouwbaarheid van de schaal 'voorwaarden m.b.t. de overdracht en verslaglegging', zal deze schaal niet worden meegenomen in de analyses.

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

Tabel 4

Datarapport: implementatieonderzoek

Variabelen	Rebound-locatie	N	M	SD	Extreme uitbijters	Missende waarden
Algemene voorwaarden	A	2	3.94	.42	0	0 (.0%)
	B	1	4.20	-	0	0 (.0%)
	C	3	4.13	.20	0	0 (.0%)
Voorwaarden met betrekking tot EQUIP-groep	A	2	3.33	.70	0	0 (.0%)
	B	1	3.17	-	0	0 (.0%)
	C	3	4.93	.12	0	0 (.0%)
Voorwaarden met betrekking tot voorbereiding bijeenkomsten	A	2	4.40	.85	0	0 (.0%)
	B	1	5.0	-	0	0 (.0%)
	C	3	4.9	.12	0	0 (.0%)
Voorwaarden met betrekking tot bijeenkomsten	A	2	3.93	.34	0	0 (.0%)
	B	1	2.85	-	0	0 (.0%)
	C	3	2.85	.41	0	0 (.0%)

Noot: $Z_{\text{Scheefheid}} = \text{Scheefheid/standaard error}$

$Z_{\text{Gepiektheid}} = \text{gepiektheid/standaard error}$

Analyses implementatieonderzoek

Vervolgens is er onderzoek gedaan naar de verschillen in implementatie van de programma-integriteit tussen de rebounds in Den Haag. Hiervoor is gebruik gemaakt de non-parametrische Kruskal-Wallistoets.

De Kruskal-Wallistoets is uitgevoerd over de deelvragen: *“Is er een verschil in implementatie tussen de Haagse rebounds op gebied van algemene voorwaarden die EQUIP aan de instelling stelt?”*, *“Is er een verschil in implementatie tussen de rebounds op gebied van voorwaarden met betrekking tot de EQUIP groep?”*, *“Is er een verschil in implementatie tussen de rebounds op gebied van voorwaarden met betrekking tot de voorbereiding van de bijeenkomsten?”* en *“Is er een verschil in implementatie tussen de rebounds op gebied van voorwaarden met betrekking tot de voorwaarden met betrekking tot de bijeenkomsten?”*. De resultaten zijn te vinden in tabel 5. Geen enkele deelvraag liet een significant resultaat zien, waarmee deze onderzoekshypothesen dan ook zijn verworpen. Ook is er nog naar het geheel

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

gekeken. Echter, de vraag: “*Is er een verschil in implementatie tussen de Haagse rebounds?*” wordt met $H(2) = 2.381$, $P = .304$ en een gemiddelde rangscore van 2.50 voor locatie ‘A’, 2.00 voor locatie ‘B’ en 4.67 voor locatie ‘C’ ook verworpen.

Tabel 5

Resultaten: Verschillen in implementatie van de programma integriteit tussen de Haagse rebounds (N=6)

Variabelen	Gemiddelde rangscore A	Gemiddelde rangscore B	Gemiddelde rangscore C	Chi-Square	df	p
Algemene voorwaarden die EQUIP aan de instelling stelt	3.00	4.00	3.67	.238	2	.888
Voorwaarden m.b.t. de EQUIP groep	2.00	2.00	5.00	3.971	2	.137
Voorwaarden m.b.t. de voorbereiding van de bijeenkomsten	2.75	4.50	3.67	.883	2	.643
Voorwaarden m.b.t. de voorwaarden m.b.t. de bijeenkomsten	5.50	2.00	2.67	3.524	2	.172
Totaal	2.50	2.00	4.67	2.381	2	.304

* $p < 0.05$

Ook is er nog kwalitatief gekeken naar de antwoorden van de respondenten, aangezien zij ook commentaar konden leveren in open vragen. De meeste opmerkingen zijn geplaatst met betrekking tot de algemene voorwaarden die EQUIP aan de instelling stelt. Opvallend is dat twee van de drie rebounds aangeven het kennisnetwerk EQUIP niet te kennen of er in ieder geval niets van te horen: er komen geen oproepen tot herscholing, men wordt niet op de hoogte gehouden en nieuwtjes worden niet gedeeld. Ook zijn de kwaliteitsnormen niet bij iedereen bekend. Wat betreft de voorwaarden met betrekking tot de bijeenkomsten geven twee van de drie rebounds aan dat er flexibel met de bijeenkomsten omgegaan moet worden.

Discussie

Voor deze scriptie is onderzoek gedaan naar de invloed van Haagse reboundvoorzieningen op psychosociale problemen bij jongeren. Daarnaast is er onderzoek gedaan naar het verschil in implementatie van de programma integriteit tussen de Haagse

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

rebounds. Als hoofdvraag is dan ook gebruikt: “*Heeft de implementatie van de programma-integriteit van EQUIP invloed op psychosociale problemen bij reboundjongeren in Den Haag?*”. Kijkend naar de resultaten van de eerste deelvraag: “*Is er een verschil tussen de Haagse rebounds op gebied van afname van psychosociale problemen?*”, kan er deels bevestigend worden geantwoord. Er blijken op diverse gebieden en bij diverse rebounds significante verbeteringen te zijn waargenomen. De significante resultaten zijn gevonden op de gebieden ‘externaliserende problemen’, ‘gedragsproblemen’, ‘hyperactiviteit / aandachttkort’, ‘prosociaal gedrag’ en ‘zelfbeeld’, wanneer naar de gehele populatie, dus alle jongeren van de Haagse rebounds, wordt gekeken. Er is dan ook, over het algemeen genomen, op deze gebieden sprake van een significante afname van probleemgedrag en een significante toename van positief gedrag. Dit viel te verwachten, aangezien er op de rebounds gebruik wordt gemaakt van gedragsbeïnvloedende interventies, in dit geval EQUIP. Deze interventie is ontworpen om gedragsproblemen te doen afnemen en positief gedrag aan te leren (Elling, 2008). De jongeren leren rekening te houden met elkaar, problemen samen op te lossen en verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen denken en handelen (Elling, 2008). Toename van sociaal gedrag en zelfbeeld zijn dan ook logisch te veronderstellen. Wanneer er naar de verschillende locaties afzonderlijk wordt gekeken, behalve de locaties ‘B’ en ‘C’ significante verbeteringen op het gebied van externaliserende problemen. Daarnaast toont ‘C’ een significante verbetering aan op het gebied van hyperactiviteit / aandachttkort en ‘B’ op het gebied van zelfbeeld. Opvallend is dat de locatie ‘A’ zelfstandig geen enkel significant verband weet aan te tonen. Op het gebied van ‘internaliserende problemen’ en ‘depressie’ werden geen significante resultaten gevonden. Dit is te verklaren doordat de reboundvoorziening hier in de basis niet op gericht is: doel is afname van probleemgedrag (Elling, 2008). De emotionele problemen en depressieve gedachten, oftewel internaliserende problemen, van jongeren zijn hieraan ondergeschikt. Wellicht dat een toename van sociaal

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

gedrag -en daardoor de kans op meer positieve sociale omgang- en een toename van het zelfbeeld ervoor kunnen zorgen dat de jongere zich beter gaat voelen. Hierdoor zouden de internaliserende problemen alsnog af kunnen nemen. Dit effect valt echter pas op een later moment te verwachten. Ook zou de lage betrouwbaarheid van de nameting van de schaal met betrekking tot emotionele problemen tot vertekening van de resultaten hebben kunnen leiden. Ook binnen het onderzoek van Wassenaar (2011) was er sprake van onvoldoende betrouwbaarheid op de meeste schalen van de SDQ binnen de reboundpopulatie. De vraag komt op waar deze lage betrouwbaarheidswaarden vandaan komen, aangezien de vragenlijsten in sommige andere onderzoeken, met zowel een klinische als niet-klinische populatie, wel betrouwbaar bleken (Goodman, Meltzer & Bailey, 1998; Van Widenfelt, Goedhart, Treffers & Goodman, 2003). Motivatie lijkt geen rol te spelen, aangezien andere schalen wel voldoende betrouwbaarheid aantonen. Wellicht dat sociale wenselijkheid of onbegrip van de stellingen binnen de meer onbetrouwbare schalen een rol hebben gespeeld bij het invullen van de vragenlijsten. Ook komt onderrapportage voor bij jongeren doordat zij de neiging hebben items over negatieve onderwerpen te bagatelliseren en de meer positieve kanten te benadrukken (Muris, Meesters & Van den Berg, 2003).

Uit het tweede deel van dit onderzoek, met de deelvraag: *“Is er een verschil in implementatie van de programma integriteit tussen de Haagse rebounds?”,* blijkt geen significant verschil tussen de Haagse rebounds. Dit geldt voor zowel de losse variabelen, als de totale implementatie, over het geheel gemeten. Kwalitatief valt er echter wel wat op te merken. Opvallend is dat men aangeeft het kennisnetwerk EQUIP niet te kennen of er in ieder geval niets van te horen: er komen geen oproepen tot herscholing, men wordt niet op de hoogte gehouden en nieuwtjes worden niet gedeeld. Hierdoor kan de motivatie om met dit programma te werken afnemen: men wil liever niet met een verouderd programma werken en de kennis bij de uitvoerenden kan weggezakt zijn. Er wordt daarmee niet voldaan aan de

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

voorwaarden voor motivatie op het werk, zoals erkenning, groei, supervisie (Herzberg, 2003). De focus verdwijnt hierdoor en gevoelens van incompetentie kunnen ontstaan. Dit zou vervolgens negatieve effecten op de ervaren werkdruk kunnen hebben. Het is daarom van belang het competentiegevoel zo groot mogelijk te houden. Hierin speelt nascholing een belangrijke rol. Het gevoel van competentie binnen het vak laat de ervaren werkdruk afnemen (Ouendag, 2010). Ook is uit dit onderzoek gebleken dat de kwaliteitsnormen niet bij iedereen bekend zijn. Dit kan leiden tot verschillen binnen de implementatie van de programma-integriteit. Daarnaast geven enkele respondenten aan dat er flexibel met de bijeenkomsten omgegaan moet worden. Ook dit heeft invloed op de implementatie en daarmee de betrouwbaarheid van het programma. Het programma is op een bepaalde manier ontworpen en op effectiviteit getest. Wanneer iedere rebound daar een eigen draai aan gaat geven, kan dit de programma-integriteit beïnvloeden. De resultaten zijn minder voorspelbaar en wellicht wordt het programma zelfs minder effectief. Door gebrek aan significante verschillen binnen het implementatieonderzoek is het niet mogelijk een verband te onderzoeken tussen de effectiviteit van de diverse reboundlocaties op psychosociale problemen en de mate van implementatie van de programma-integriteit. Een antwoord op de hoofdvraag is daarom helaas niet mogelijk.

Beperkingen

Zoals met elk onderzoek, kent ook dit onderzoek enige beperkingen in de uitvoering. Allereerst is er gebruik gemaakt van een relatief ‘moeilijke’ populatie voor het onderzoek naar psychosociale problemen. Hierdoor is er sprake van kleine steekproeven. Er zijn jaarlijks ongeveer 4500 reboundplaatsingen (Van der Steenhoven & Van Veen, 2012) verdeeld over 80 samenwerkingsverbanden. Dit zijn ongeveer 59 leerlingplaatsen per samenwerkingsverband per jaar. Een veel grotere steekproef dan de huidige zou daardoor binnen één

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

samenwerkingsverband niet reëel zijn geweest. Ook blijkt de steekproefpopulatie niet altijd normaal verdeeld. Dit hangt samen met de kleine steekproef, maar ook met de ‘moeilijke’ populatie. De jongeren hebben veelal vele verschillende problemen, waardoor er veel differentiatie binnen de populatie mogelijk is. Daarnaast zijn de gegevens uitsluitend op zelfrapportage gebaseerd. Er wordt van de jongeren verwacht dat zij zelf in staat zijn de aanwezigheid en zwaarte van hun problemen te kunnen inschatten. Wellicht zijn de problemen na een reboundplaatsing nog steeds aanwezig, maar ervaart de jongere zelf dat anders. Of misschien heeft de jongere sowieso moeite met of afkeer tot reflecteren (Kinkhorst, 2010, zoals beschreven in Luken, 2011). Hierdoor zouden vertekeningen in de resultaten kunnen optreden. Daar er ook geen gebruik is gemaakt van een schaal om de tendens tot het geven van sociaal wenselijke antwoorden te meten, zou ook dit nog een rol kunnen spelen bij een eventuele vertekening van de resultaten. Een andere beperking van dit onderzoek is dat het niet mogelijk was om een experiment uit te voeren. Hierdoor is er geen controlegroep beschikbaar om te kijken of EQUIP er daadwerkelijk voor gezorgd heeft dat de problemen zijn afgenomen, of dat dit puur al aan de reboundplaatsing of zelfs gewoon de tijd toe te schrijven viel.

Voor het onderzoek naar de implementatie van de programma-integriteit is gebruik gemaakt van een zelfontwikkelde vragenlijst. Er is daarvoor enkel sprake geweest van een beperkte pilotstudie - door onder andere een lage respons vanuit de steekproef- , waardoor betrouwbaarheid en validiteit van dit meetinstrument zeker nog beter onderzocht kunnen worden. Wat betreft het onderzoek naar de implementatie van programma-integriteit, was ook het geringe aantal reboundvoorzieningen en EQUIP trainers een beperking in dit onderzoek. Hierdoor bleek de steekproef niet voldoende groot om zinvolle uitspraken te kunnen doen. Ook bleek een onderzoek naar het verband tussen effect en implementatie van EQUIP hierdoor niet mogelijk. Daarnaast was ook deze studie afhankelijk van zelfrapportage. De

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

kans is hierdoor aanwezig dat de antwoordtendens richting sociaal wenselijkheid groot is. Observaties of het gebruik van video-opnamen van de EQUIP bijeenkomsten waren helaas niet toegestaan, waardoor meer objectieve bepaling niet mogelijk was.

Vervolgonderzoek

Naar aanleiding van dit onderzoek zijn er talloze onderwerpen voor vervolgonderzoek denkbaar. Allereerst kan dit onderzoek worden gerepliceerd waarbij verbeteringen kunnen worden aangebracht. Mogelijkheden hiertoe zijn bijvoorbeeld: grotere steekproeven -zoals regionaal, landelijk of zelfs internationaal-, en/of vragenlijsten die door diverse informanten worden ingevuld (bijvoorbeeld docenten van de school van herkomst of de ouders). Hierbij moet men wel in achtung nemen dat andere informanten dan de persoon in kwestie zelf, zoals bijvoorbeeld de ouders, over het algemeen minder probleemgedrag rapporteren (Barker et al., 2007; Waters et al., 2003). Ook observaties, al dan niet met behulp van video-opnamen, kunnen bijdragen aan een meer objectieve bepaling van gedrag bij met name de EQUIP trainer, maar ook de jongere. Daarnaast kan het interessant zijn om een longitudinaal onderzoek te doen na terugkeer op de school van herkomst: "*Houden de resultaten stand?*". Ook kan het zinvol zijn om de resultaten van reboundvoorzieningen met elkaar te vergelijken wanneer zij gebruik maken van verschillende gedragsbeïnvloedende interventies. De vragen die hierbij gesteld kunnen worden zijn: "*Is EQUIP daadwerkelijk zo effectief?*" of "*Heeft iedere gedragsbeïnvloedende interventie effect?*" of zelfs "*Is de interventie niet van invloed, maar zorgt puur al de verplaatsing van de jongere voor significante veranderingen?*". Ook kan het huidige onderzoek worden uitgebreid met andere factoren. Denk hierbij aan geslacht, leeftijd, achtergrond,. Echter, ook bijvoorbeeld een combinatie met cognitieve vertekeningen zou wellicht tot verrassende resultaten kunnen leiden.

Implicaties

Nu bekend is dat externaliserende problemen significant afnemen en prosociaal gedrag en het zelfbeeld significant toenemen bij Haagse reboundjongeren is het zaak deze resultaten stand te laten houden. De kwaliteit van de reboundprogramma's moet daarom blijvend bewaakt worden. Ook de resultaten waaruit blijkt dat internaliserende problemen, emotionele problemen en depressie, niet significant afnemen zijn hierbij van belang. Wellicht dat hieraan meer aandacht geschonken moet worden, om zodanig zo veel mogelijk van de problemen van de jongeren, en daarmee ook die van de omgeving, te kunnen wegnemen. Hierbij kan de vraag ontstaan of dit een directe taak van de rebound zou moeten zijn, omdat een rebound zich met name op het gedrags- en scholingsaspect van de jongere richt. Het één kan echter niet los van het ander gezien worden: onderliggende emotionele problemen kunnen externaliserend tot uiting komen (Wassenaar, 2011). Wanneer blijkt dat een rebound niet de zelfstandige mogelijkheden bezit om ook internaliserende problemen aan te pakken, zal een samenwerkingsverband met de jeugd-GGZ een aanbeveling zijn.

Significante resultaten zijn gevonden. Dit houdt in dat Haagse reboundvoorzieningen, in ieder geval op bepaalde gebieden, effectief zijn gebleken. Er bestaat een groot maatschappelijk belang voor het behoud van reboundvoorzieningen. De tweede kans die deze jongeren krijgen, heeft een weerslag die veel groter is dan enkel het effect op de jongere zelf. De school van herkomst wordt ontlast. Hierdoor kunnen lessen weer in een ontspannen en ongedwongen sfeer worden voortgezet. Dit heeft zijn uitwerking op zowel de scholieren als het personeel van die school, wat ten goede komt aan het algehele schoolklimaat. Ook de directe omgeving, zoals ouders, naaste familie en vrienden worden ontlast en krijgen ondersteuning. Tot slot heeft de afname van gedragsproblemen ook zijn effect op de maatschappij: de kosten die jongeren met gedragsproblemen met zich mee brengen door de

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

extra zorg die zij, maar ook hun slachtoffers, nodig hebben kunnen hierdoor afnemen. Een goede effectieve en efficiënte interventie is daarmee in ieders belang.

Literatuurlijst

- Barker, T. E., Bornstein, M. H., Putnick, D. L., Hendricks, C. & Suwalsky, J. T. D. (2007). Adolescent-mother agreement about adolescent problem behaviors: Direction and predictors of disagreement. *Journal of Youth Adolescence*, 36, 950-962.
- Barriga, A. Q., Morrison, E. M., Liao, A. K. & Gibbs, J. C. (2001). Moral cognition: Explaining the gender difference in antisocial behaviour. *Merrill Palmer Quarterly*, 47 (4), 532-562.
- Blok, D. (2008). *De programma-integriteit van de implementatie van de morele keuzebijeenkomsten van EQUIP: een observatieonderzoek* (Masterthesis). Universiteit Utrecht: Utrecht.
- Boon, L. den (2008). *De programma-integriteit van EQUIP bij woedebeheersing en cognitieve vertekeningen: een observatieonderzoek* (Masterthesis). Universiteit Utrecht: Utrecht.
- Brugman, D. & Bink, M. D. (2011). Effects of the EQUIP peer intervention program on self-serving cognitive distortions and recidivism among delinquent male adolescents. *Psychology, Crime & Law*, 17 (4), 345-358.
- Centrum voor School en Veiligheid. (2012). *Rebound*. Verkregen op 10 september, 2012, van <http://www.schoolenveiligheid.nl/aps/School+en+Veiligheid/Agressie+geweld+en+pesten/Rebound/>
- Elling, M. W. (2009). Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'EQUIP'. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Verkregen op 14 juni, 2012, van <http://www.nji.nl/smartsite.dws?ch=MOB&id=37990&adlibtitel=Equip&recordnr=507&setembed=>
- EQUIP Nederland (2009). *Kwaliteitscriteria EQUIP Residentieel*. EQUIP Nederland.

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

- EQUIP Nederland (2012). *Doel*. Verkregen op 3 januari, 2012, van http://www.equipNederland.com/het_equip_programma_doel.htm
- Feldman, S. S. & Elliott, G. R. (red.) (1990). *At the threshold: The developing adolescent*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Gibbs, J. C., Potter, G. B. & Goldstein, A. P. (1995). *The EQUIP Program: Teaching Youth to Think and Act Responsibly through a Peer-Helping Approach*. Champaign, Illinois: Research Press.
- Goodman, R., Meltzer, H. & Bailey, V. (1998). The strengths and difficulties questionnaire: A pilot study on the validity of the self-report version. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 7, 125-130.
- Goodman A., Lamping D. L. & Ploubidis G. B. (2010). When to use broader internalising and externalising subscales instead of the hypothesised five subscales on the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ): data from British parents, teachers and children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 38, 1179-1191. Verkregen op 27 juni, 2012, van <http://www.sdqinfo.com/py/doc/GetAbstract.py?id=GoodmanEtAl2010&n=1>
- Herzberg, F. (2003). One more time: how do you motivate employees? *Harvard Business Review*, 81 (1): 87-96.
- Junger, M., Mesman, J., Meeus, W. (2003). *Psychologische Problemen bij Adolescenten*. Den Haag, Nederland: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Kinkhorst, G.F. (2010). Didactische ontwerpregels voor reflectieonderwijs: praktisch artikel. *OnderwijsInnovatie*, 1, 17-25.
- Landenberger, N. A. & Lipsey, M. W. (2005). The positive effects of cognitive-behavioral programs for offenders: A meta-analysis of factors associated with effective treatment. *Journal of Experimental Criminology*, 1, 451-476.
- Luken, T. (2011). Zin en onzin van reflectie [Elektronische versie]. *Tijdschrift voor*

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

begeleidingskunde, 28 (4), 153-166.

Muris, P., Meesters, C. & Berg, S. van den (2003). Internalizing and externalizing problems as correlates of self-reported attachment style and perceived parental rearing in normal adolescents. *Journal of Child and Family Studies*, 12 (2), 171-183.

Nas, C. N., Brugman, D. & Koops, W. (2005). Effects of the EQUIP programme on the moral judgement, cognitive distortions, and social skills of juvenile delinquents [Elektronische versie]. *Psychology, Crime & Law*, 11(4), 421-434.

Nederlands Jeugdinstituut. (2012a). *Doelstelling en doelgroep*. Verkregen op 1 januari, 2012, van <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/10/522.html>

Nederlands Jeugdinstituut. (2012b). *Gedragbeïnvloeding en rebound*. Verkregen op 3 januari, 2012, van <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/10/554.html>

Nederlands Jeugdinstituut. (2012c). *Kenmerken rebound algemeen*. Verkregen op 1 januari, 2012, van <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/10/521.html>

Nederlands Jeugdinstituut. (2012d). *Onderdelen en soorten*. Verkregen op 1 januari, 2012, van <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/10/541.html>

Nederlands Jeugdinstituut. (2012e). *Reboundprogramma's in het voortgezet onderwijs: Bouwstenen voor organisatie en methodiek*. Verkregen op 1 januari 2012 van <http://www.nji.nl/smartsite.dws?id=12518>

Ouendag, M. C. C. (2010). *Intrinsieke motivatie en job satisfaction van huisartsen* (Afstudeerscriptie). Universiteit Utrecht: Utrecht.

Petersen, A. C., Sarigiani, P. A., & Kennedy, R. E. (1991). Adolescent depression: Why more girls? Special issue: The emergence of depressive symptoms during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 20, 247-271.

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

Rijksoverheid (2012). Verkregen op 29 oktober, 2012, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/leerlinggebonden-financiering-igf-of-rugzak-verdwijnt>

Steenhoven, P. van der & Veen D. van (2012). *Reboundvoorzieningen voortgezet onderwijs: Factsheet monitor 2010*. Verkregen op 14 augustus, 2012, van http://www.nji.nl/publicaties/Reboundvoorzieningen_monitor_2010.pdf

Wassenaar, M. S. J. (2011). *Veranderingen in cognitieve vertekeningen (denkfouten) en psychosociale problemen bij Reboundjongeren in Den Haag* (Masterscriptie). Universiteit Leiden: Leiden. Verkregen op 17 juli, 2012, van [https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/18005/Reboundvoorzieningen%20Den%20Haag%20-%20Veranderingen%20in%20cognitieve%20vertekeningen%20\(denkfouten\)%20en%20psychosociale%20problemen.pdf?sequence=1](https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/18005/Reboundvoorzieningen%20Den%20Haag%20-%20Veranderingen%20in%20cognitieve%20vertekeningen%20(denkfouten)%20en%20psychosociale%20problemen.pdf?sequence=1)

Waters, E., Stewart-Brown, S., & Fitzpatrick, R. (2003). Agreement between adolescent selfreport and parent reports of health and well-being: results of an epidemiological study. *Child: Care, health & development*, 29, 501-509.

Westenberg, P. M. (2008). *De Jeugd van Tegenwoordig!* (Diesoratie). Universiteit Leiden: Leiden. Verkregen op 28 augustus, 2012, van http://www.active-impulse.com/images/rechts/oratie_Westenberg.pdf

Widenfelt, B. M. van, Goedhart, A. W., Treffers, P. D. A., & Goodman, R. (2003). Dutch Version of the Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ). *European Child and Adolescent Psychiatry*, 12, 281-289.

Bijlage 1: Vragenlijst EQUIP trainers

Vragenlijst EQUIP Trainers

De volgende vragen hebben betrekking op u persoonlijk.

Wat is uw naam?

Wat is uw geslacht? Man Vrouw

Bent u van allochtone afkomst? Ja Nee

Wat is uw etnische identiteit? Nederlands Turks Marokkaans
 Surinaams Antilliaans Arabisch
 Oost-Europees Overig

De volgende vragen hebben betrekking op u en EQUIP.

Binnen hoeveel instellingen bent u momenteel werkzaam met EQUIP?

1 2 3 4 5 >5

Bij welke instelling bent u met EQUIP werkzaam? (als dit er meerdere zijn, s.v.p. één kiezen en daarvoor deze lijst invullen)

.....

Bent u door EQUIP Nederland gecertificeerd?

Ja, Uitvoerder EQUIP (A)

Ja, EQUIP Coach (B)

Ja, Trainer EQUIP (C)

Nee

Hebben alle EQUIP uitvoerders binnen uw instelling een EQUIP training gevolgd?

Ja, allemaal

Nee, niet allemaal

Heeft u nog een andere functie naast EQUIP uitvoerder/coach/trainer binnen deze instelling?

Zo ja, welke?

.....

De volgende vragen hebben betrekking op de algemene voorwaarden die EQUIP aan de instelling stelt.

Bent u het met de volgende stellingen eens of oneens?

1. Helemaal niet mee eens. 2. Niet mee eens. 3. Niet mee eens/niet mee oneens 4. Mee eens.
5. Helemaal mee eens.

1. De missie van het EQUIP programma past in de missie en visie van mijn instelling.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

2. Mijn instelling heeft de keuze voor het EQUIP programma beschreven: er is een doelgroepbeschrijving en de karakteristieken sluiten aan bij de doelgroep van EQUIP.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

3. Het management onderschrijft de vereisten zoals geformuleerd in de managementhandleiding EQUIP.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

4. EQUIP is opgenomen in het totale behandelprogramma van mijn instelling.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

5. Andere behandelmodules zijn niet in tegenspraak met de uitgangspunten en werkwijze van EQUIP; bij voorkeur versterken ze elkaar.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

6. Mijn instelling werkt actief aan veiligheid voor cliënten.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

7. Mijn instelling werkt actief aan veiligheid voor medewerkers.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

8. Mijn instelling werkt actief aan respect voor cliënten.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

9. Mijn instelling werkt actief aan respect voor medewerkers.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

10. Mijn instelling werkt actief aan transparante besluitvorming voor cliënten.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

11. Mijn instelling werkt actief aan transparante besluitvorming voor medewerkers.

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>Weet ik niet</i>
12. Mijn instelling werkt actief aan een schone omgeving voor cliënten en medewerkers.
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>Weet ik niet</i>
13. Ik werk zoals beschreven in het “Handvest EQUIP uitvoerders/coaches/trainers”.
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>Weet ik niet</i>
14. Mijn instelling heeft de kwaliteitsnormen aantoonbaar geregeld in richtlijnen.
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>Weet ik niet</i>
15. Mijn instelling heeft de kwaliteitsnormen aantoonbaar geregeld in registratie.
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>Weet ik niet</i>
16. Mijn instelling heeft de kwaliteitsnormen aantoonbaar geregeld in evaluatie.
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>Weet ik niet</i>
17. Mijn instelling stelt de kwaliteitsnormen jaarlijks bij.
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>Weet ik niet</i>
18. Mijn instelling heeft een kwaliteitscoördinator die in het bezit is van het B-certificaat (EQUIP coach) en die verantwoordelijk is voor de kwaliteit van de uitvoering van EQUIP.
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>Weet ik niet</i>
19. Mijn instelling draagt zorg voor het actualiseren van (de uitvoering van) het EQUIP programma op basis van via EQUIP Nederland verkregen nieuwe inzichten, zowel evidence based als practice based.
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>Weet ik niet</i>
20. Er wordt gewerkt met het meest recente EQUIP materiaal.
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>Weet ik niet</i>
21. Er is een systeem van supervisie, intervisie en beoordeling van trainers (ingeroosterd en met registratie op inhoud en deelname).
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>Weet ik niet</i>
22. Mijn instelling faciliteert de uitvoering van bovenstaande en ziet toe op deelname.
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>Weet ik niet</i>

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

23. Voor uitvoerders met het A-certificaat (uitvoerder EQUIP) is de uitvoering van het EQUIP programma onderdeel van hun functieomschrijving.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

24. Mijn instelling voert systematisch voor- en nametingen uit bij deelnemers aan EQUIP.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

25. Mijn instelling levert op verzoek een bijdrage aan (wetenschappelijk) onderzoek m.b.t. EQUIP.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

26. Mijn instelling neemt deel aan de bijeenkomsten van het kennisnetwerk EQUIP.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

27. De bejegening van de jongeren is een neerslag van de uitgangspunten van EQUIP.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

28. Staf en lijn bevorderen ieder vanuit hun eigen verantwoordelijkheid de implementatie van EQUIP.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

29. De neuzen van staf en lijn staan dezelfde richting op; dit is voor medewerkers en jongeren zichtbaar.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

30. Er is inzicht in en communicatie over de voortgang in de ontwikkeling van de groep en van de jongeren die deelnemen aan EQUIP door middel van overdracht, verslagen en feedback.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

31. Staf en lijn trekken gezamenlijk op in de besluitvorming.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

32. Staf en lijn dragen zorg voor introductie van alle medewerkers in EQUIP, aangepast aan hun rol en taak.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

33.

34. Staf en lijn dragen zorg voor het trainen en opleiden van alle medewerkers in EQUIP, aangepast aan hun rol en taak.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

Wilt u zelf nog iets kwijt over de algemene voorwaarden die EQUIP aan de instelling stelt?

.....

De volgende vragen gaan over de voorwaarden met betrekking tot de EQUIP groep.

35. Alle jongeren die deelnemen aan EQUIP kunnen zich begrijpelijk in de Nederlandse taal uitdrukken.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

36. Alle jongeren die deelnemen aan EQUIP zijn groepsgeschikt.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

37. Bij alle jongeren die deelnemen aan EQUIP is er GEEN sprake van op de voorgrond tredende psychiatrie.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

38. Bij alle jongeren die deelnemen aan EQUIP is er sprake van een IQ hoger dan 55.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

39. De jongeren in de groep vertonen verschillende vormen van gedragsproblematiek, bijvoorbeeld internaliserende en externaliserende problematiek.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

40. De samenstelling is heterogeen wat betreft starters en gevorderden: er kan op elk moment ingestroomd worden.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

Wilt u zelf nog iets kwijt over voorwaarden m.b.t. de EQUIP groep?

.....

De volgende vragen gaan over de voorwaarden met betrekking tot de voorbereiding van de bijeenkomsten.

41. De trainer kent de handleiding voor trainers (laatste versie).

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

42. Het voorgeschreven materiaal is aanwezig.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

43. Het voorgeschreven materiaal is klaar voor gebruik.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

44. Er is een EQUIP werkboek beschikbaar voor iedere jongere.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

45. De trainingsruimte is veilig.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

Wilt u zelf nog iets kwijt over de voorwaarden m.b.t. de voorbereiding van de bijeenkomsten?

.....

De volgende vragen gaan over de voorwaarden met betrekking tot de bijeenkomsten.

46. EQUIP bijeenkomsten gaan ALTIJD door.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

47. Bij de EQUIPing bijeenkomsten ('omgaan met kwaadheid', 'sociale vaardigheden', 'morele keuze') zijn twee trainers aanwezig,

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

48. Bij de 'Wederzijdse Hulp'-bijeenkomsten is één trainer aanwezig.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

49. De EQUIP bijeenkomsten worden uitgevoerd volgens de beschreven volgorde conform de EQUIP programma beschrijving.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

50. De EQUIP bijeenkomsten worden uitgevoerd volgens de beschreven frequentie conform de EQUIP programma beschrijving.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

51. De EQUIP bijeenkomsten worden uitgevoerd volgens de intensiteit/aantal conform de EQUIP programma beschrijving.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

52. De EQUIPing bijeenkomsten worden in de volgende volgorde gegeven: Omgaan met kwaadheid - Sociale vaardigheidbijeenkomsten - Morele keuzebijeenkomsten.

1 2 3 4 5 Weet ik niet

53. De 'introductie' bijeenkomsten vinden conform de programma beschrijving EQUIP plaats.

1 2 3 4 5 Weet ik niet

54. De 'wederzijdse hulp' bijeenkomsten vinden conform de programma beschrijving EQUIP plaats.

1 2 3 4 5 Weet ik niet

55. De bijeenkomsten 'omgaan met kwaadheid' vinden conform de programma beschrijving EQUIP plaats.

1 2 3 4 5 Weet ik niet

56. De bijeenkomsten 'sociale vaardigheden' vinden conform de programma beschrijving EQUIP plaats.

1 2 3 4 5 Weet ik niet

57. De bijeenkomsten 'morele keuze' vinden conform de programma beschrijving EQUIP plaats.

1 2 3 4 5 Weet ik niet

58. Na afloop van elke bijeenkomst evalueren de trainers met elkaar over hun rol en het proces conform de trainershandleiding EQUIP.

1 2 3 4 5 Weet ik niet

Wilt u zelf nog iets kwijt over de voorwaarden m.b.t. de bijeenkomsten?

.....

De volgende vragen gaan over de voorwaarden met betrekking tot de overdracht en verslaglegging.

59. Er vindt per groep verslaglegging plaats door de trainer.

1 2 3 4 5 Weet ik niet

60. Er vindt per deelnemer verslaglegging plaats door de trainer.

1 2 3 4 5 Weet ik niet

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

61. Het verloop van de EQUIP deelname is vast onderdeel van het individuele behandelplan of hulpverleningsplan.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

62. Rapportage over verloop ontwikkeling jeugdige binnen EQUIP is onderdeel van de overdracht naar de vervolginstelling.

1 2 3 4 5 *Weet ik niet*

Wilt u zelf nog iets kwijt over de voorwaarden m.b.t. overdracht en verslaglegging?

.....

Heeft u verder nog opmerkingen?

.....

Wij danken u hartelijk voor het invullen van deze vragenlijst!

Bijlage 2: Sterke Kanten en Moeilijkheden: Vragenlijst voor Jongeren (SDQ-Dut)

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

Sterke Kanten en Moeilijkheden: Vragenlijst voor Jongeren (SDQ-Dut)

Wil je alsjeblieft bij iedere vraag een kruisje zetten in het vierkantje voor 'Niet waar', 'Een beetje waar' of 'Zeker waar'. Het is belangrijk dat je alle vragen zo goed mogelijk beantwoordt, ook als je niet helemaal zeker bent of als je de vraag raar vindt. Wil je

alsjeblieft bij je antwoorden denken hoe dat bij jou de laatste zes maanden is geweest.

Je naam:.....

Je geboortedatum:.....

Jongen/meisje

	Niet waar	Een beetje waar	Zeker waar
Ik probeer aardig te zijn tegen anderen. Ik houd rekening met hun gevoelens			
Ik ben rusteloos, ik kan niet lang stilzitten			
Ik heb vaak hoofdpijn, buikpijn, of ik ben misselijk			
Ik deel gemakkelijk met anderen (snoep, speelgoed, potloden, enz.)			
Ik word erg boos en ben vaak driftig			
Ik ben nogal op mijzelf. Ik speel meestal alleen of bemoei mij niet met anderen			
Ik doe meestal wat me wordt opgedragen			
Ik pieker veel			
Ik help iemand die zich heeft bezeerd, van streek is of zich ziek voelt			
Ik zit constant te wiebelen of te friemelen			
Ik heb minstens één goede vriend of vriendin			
Ik vecht vaak. Het lukt mij andere mensen te laten doen wat ik wil			
Ik ben vaak ongelukkig, in de put of in tranen			
Andere jongeren van mijn leeftijd vinden mij over het algemeen aardig			
Ik ben snel afgeleid, ik vind het moeilijk om me te concentreren			
Ik ben zenuwachtig in nieuwe situaties. Ik verlies makkelijk mijn zelfvertrouwen			
Ik ben aardig tegen jongere kinderen			
Ik word er vaak van beschuldigd dat ik lieg of bedrieg			
Andere kinderen of jongeren pesten of treiteren mij			
Ik bied vaak anderen aan hun te helpen (ouders, leerkrachten, kinderen)			
Ik denk na voor ik iets doe			
Ik neem dingen weg die niet van mij zijn thuis, op school of op andere plaatsen			
Ik kan beter met volwassenen opschieten dan met jongeren van mijn leeftijd			
Ik ben voor heel veel dingen bang, ik ben snel angstig			
Ik maak af waar ik mee bezig ben. Ik kan mijn aandacht er goed bij houden			

Heb je opmerkingen?

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

ZOZ: Er staan nog een paar vragen aan de andere kant

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

Denk je over het geheel genomen dat je moeilijkheden hebt op één of meer van de volgende gebieden:

emoties, concentratie, gedrag of vermogen om met andere mensen op te schieten?

Nee

Ja,

Kleine moeilijkheden

Als je “Ja” hebt geantwoord, wil je dan alsjeblieft de volgende vragen over deze moeilijkheden beantwoorden?

Hoe lang bestaan deze moeilijkheden?

Korter dan een maand

1-5 maanden

Meer dan een jaar

Maken de moeilijkheden je overstuur of van slag?

Helemaal

niet

Een beetje

maar Tamelijk

Heelerg

Belemmeren de moeilijkheden jouw dagelijks leven op de volgende gebieden?

THUIS

VRIENDSCHAPPEN

LEREN IN DE KLAS

ACTIVITEITEN IN DE VRIJE

TIJD

Maken de moeilijkheden het lastiger voor de mensen in jouw omgeving (je gezin, vrienden, leerkrachten, enz.) ?

Je handtekening:..... Datum:

.....

Dank je wel voor je medewerking

© Robert Goodman, 2005

Bijlage 3: Zelfbeeldvragenlijst en Depressieschaal uit de YSR

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

		Helemaal mee oneens	Een beetje mee oneens	Weet niet	Een beetje mee eens	Helemaal mee eens
1	Over het algemeen ben ik tevreden met mezelf.					
2	Soms denk ik dat ik niets waard ben.					
3	Ik vind dat ik een aantal goede kwaliteiten heb.					
4	Ik doe dingen net zo goed als de meeste andere mensen.					
5	Ik denk dat ik niet veel heb om echt trots op te zijn.					
6	Ik voel me wel eens nutteloos of niet belangrijk.					
7	Ik vind dat ik als persoon de moeite waard ben					
8	Ik wilde dat ik wat meer respect voor mezelf kon					
9	Ik denk best wel eens dat ik een mislukking ben.					
10	Ik denk positief over mezelf.					

Zelfbeeldvragenlijst (Rosenberg, 1965)

		Helemaal mee oneens	Een beetje mee oneens	Weet niet	Een beetje mee eens	Helemaal mee eens

Depressieschaal uit het Youth Self Report (Achenbach, 1991)

Effectiviteit van reboundvoorzieningen

1	Ik voel me ongelukkig en verdrietig.					
2	Mijn gedachten zijn warrig, in de war					
3	Ik maak me vaak zorgen.					
4	Ik voel me eenzaam, zelfs met andere mensen in de buurt.					
5	Ik verlies mijn belangstelling en plezier in dingen die ik anders best leuk vind.					